

Konsesjonspliktavurdering for nedleggelse av dam Nybusjøen, Hamar kommune i Innlandet fylke

Nybusjøen ligger i Hamar kommune i Innlandet fylke, cirka 19 km i luftlinje fra Hamar sentrum. Magasinet er oppdemt av dam Nybusjøen, som ligger i øvre del av Flagstadelva (elvID 002-34-25013 og vassdragsnummer 002.DC5C i NVE Atlas). Flagstadelva har sitt utløp i Mjøsa og er en del av Glommavassdraget. Kart over området er vedlagt søknaden.

Opplysninger om melder

Tiltakshaver	
Navn: Hamar kommune	
Adresse: Vangsvegen 51	
Postnummer: 2317	Poststed: Hamar
Telefon: 62 56 30 00	E-postadresse: postmottak@hamar.kommune.no
Kontaktperson tiltakshaver	
Navn: Vidar Antonsen	
Telefon: : 90 15 24 74	E-postadresse: vidar.antonsen@hamar.kommune.no

Informasjon om eksisterende vassdragsanlegg og inngrep i forbindelse med nedleggelsen.

Dam Nybusjøen (damnr. 2189 i NVE Atlas) er en gammel murdam, sannsynligvis bygget på slutten av 1800-tallet. Dammen er ombygd ved flere anledninger, sist i 1962 hvor det ble støpt ny oppstrøms betongplate og nytt betongoverløp.

Tidligere ble dammen benyttet til drikkevannsformål, men det er i dag ingen uttak av vann fra magasinet. Magasinet reguleres ikke og hele tilsiget til magasinet ledes derfor videre i vassdraget forbi dammen. Dammen har de siste vintrene vært delvis nedtappet for å sikre dammen mot opptredende islaster. I en normalsituasjon ligger magasin vannstanden stort sett rundt HRV.

Utover friluftsliv- og rekreasjonsformål har dammen ingen funksjon. Som dameier er Hamar kommune ansvarlig for å drifte dammen, og sørge for at alle krav som stilles i damsikkerhetsforskriften er tilfredsstilt. En revurdering av dammen utført av Sweco i 2021 avdekket at dammen ikke tilfredsstiller flere av forskriftskravene.

Hamar kommune vurderer ulike alternativer for dammen, både rehabilitering og nedleggelse. Rehabilitering og drift av en dam som ikke har noen funksjon for dameier er kostbart og må sees i sammenheng med kommunens økonomi. Dameier har ikke klart å finne noen andre parter som vil overta vassdragsanlegget. Endelig avgjørelse er riktignok ikke tatt og betinger på sakens behandling i kommunestyret i Hamar kommune høsten 2025. I forkant av dette ønsker Hamar kommune en vurdering av NVE hvorvidt en eventuell nedleggelse av vassdragsanlegget er konsesjonspliktig etter vannressursloven.

Nøkkeldata dam:

Damtype	Tørrmurt murdam med oppstrøms betongplate, fundamentert på løsmasser
Lengde	97 m, hvorav 39 m flomløp
Maksimal damhøyde	Cirka 5 m
Byggeår	Slutten av 1800-tallet
Bruddkonsekvensklasse	3
Normal overløpsvannstand / HRV	598,17 moh. (NN2000)
Nedbørsfelt totalt	35,4 km ²
Feltets middelavrenning	15,8 l/s/km ²
Middelvannføring	559 l/s
Magasinvolum	Omtrent 530 000 m ³

For å gjennomføre nedleggelsen av anlegget må det etableres en midlertidig anleggsvei inn til dammen. Opprinnelig har det vært planlagt å etablere en vei fra østsiden av dammen. Dette medfører krysning av et utfordrende myrområde. Det er derfor kommet opp et alternativ fra den sørlige siden som er noe lengre, men unngår myr. Hva som blir endelig trasé av de to alternativene, er ikke bestemt. Begge vegalternativene er vist på kartet i vedlegg 2. Den midlertidige anleggsveien vil legges på duk for å redusere skader på terrenget. Etter at anlegget er revet vil dammen rives og rivemasser kjøres til eksternt deponi. Stedegen elvestein vil forsøkes gjenbrukt på stedet der det er mulig, mens øvrige rivemasser vil kjøres til eksternt deponi. Etter at arbeidene er ferdig, vil anleggsveien fjernes.

Beskrivelse av allmenne interesser og forholdet til offentlige planer og føringer**Naturens mangfold**

NaturRestaurering AS (NRAS) har gjort en vurdering av konsekvenser for naturmangfoldet ved Nybusjøen for både rehabilitering og nedleggelse av vassdragsanlegget. Vurderingene er gjort basert på feltarbeid utført i 2023 og 2024. KU-rapporten følger overordnet metodikk for konsekvensutredninger for miljøtemaer som beskrevet i Miljødirektoratets (MD) veileder M-1941, hvilket innebærer vurdering av verdi, påvirkning for ulike alternativene og konsekvens. Rapporten følger som vedlegg til brevet.

Hovedpunktene fra konsekvensutredningsrapporten (KU-rapporten) er oppsummert i tabellen under. Alternativ 1 innebærer nedleggelse av vassdragsanlegget. For nærmere detaljer henvises det vedlegget.

Oppsummering av konsekvenser for naturmangfold:

Deltema	Delområde/ undertema	Fase	Alternativ null (0)	Alternativ 1
Ferskvannssøk ologi	Nybusjøen med innløpsbekker	Anleggsfase	0	Noe miljøskade (-)
		Driftsfase	0	Ubetydelig miljøskade (0)*
	Nybusjøen til Tørbustilfallene	Anleggsfase	0	Noe miljøskade (-)
		Driftsfase	0	Noe miljøforbedring (+)
	Nedstrøms Tørbustilfallene	Anleggsfase	0	Noe miljøskade (-)
		Driftsfase	0	Ubetydelig miljøskade (0)
Vilt		Anleggsfase	0	Betydelig/alvorlig miljøskade (-/--)
		Driftsfase	0	Noe/betydelig miljøskade (-/--)
Myr/ karbon	Myr: naturtype	Anleggsfase	0	Ikke spesifisert
		Driftsfase	0	Noe miljøskade (-)
	Myr: karbonutslipp **	Anleggsfase	0	Ikke spesifisert
		Driftsfase	0	Middels negativ konsekvens**
Samlet konsekvens- grad			Ubetydelig konsekvens	Noe/middels negativ konsekvens ***

**Karbonutslipp vurderes jf. MDs veileder M-1941 [10] kun ift. konsekvens (ikke ift. verdi, påvirkning, og/eller miljøskade). Data i tabellen hvor dette gjelder er markert med stiplet ramme.

**Karbonutslipp er eget utredningstema («klimagassutslipp»), og konsekvens for dette er ikke inkludert konsekvens for naturmangfold i tabellen. Data i tabellen hvor dette gjelder er markert med stiplet ramme.

Kort oppsummert begrunnelse for vurdering konsekvensgrad:

Nybusjøen er kunstig etablert, og fiskebestanden holdes på dagens nivå gjennom tiltak. Rivning av dammen vil gjenopprette et mer naturlig økosystem, som visse arter vil tjene på, og andre arter vil tape på. Området vil endres dramatisk, og særlig visse arter vanntilknyttet fugl, inkl. rødlistede arter vil få forringede forhold. Det samme gjelder bl.a. bever. Atkomstveien fjernes. Det forventes ikke at alternativet vil påvirke samlet belastning i området i stor grad, men fjerning av dammen er positivt ift. å fjerne et fremmedelement.

Klimagassutslipp:

En senking av magasinvannstanden kan gi drenering av myrene rundt innsjøen og utslipp av klimagass. Kommunes rådgivere har gjort beregninger som antyder at det kan bli frigitt nesten 21 500 tonn CO₂-ekvivalenter fordelt på en 50-100 års periode fra myr nær magasinet dersom Nybusjøen senkes permanent. Miljødirektoratets veileder M-1941 kategoriserer frigjøring av 15 000-50 000 tonn CO₂-ekvivalenter som middels negativ konsekvens (--).

Landskap

Området rundt Nybusjøen er et typisk barskogsområde for denne delen av landet, med et sterkt innslag av myrer og løvskog, sistnevnte særlig langs vassdrag. Flagstadelva er en av tilløpselvene til Mjøsa og har sitt utspring fra Lavsjømyrene ved Målia. Herfra slynger elven seg frem og tilbake mellom skog- og myrområder. Ved Kveåsjøen er elven oppdemt med en liten dam. Herfra renner elven videre gjennom et skogområde og videre forbi Nybusætra og ned til Nybusjøen, hvor dam Nybusjøen befinner seg. Etter Nybusjøen renner elven gjennom nok et skogområde før den kommer ned til Tørbustilen. Nedstrøms Tørbustilen ligger Tørbustilfallene, et distinkt fossefall på rundt syv meter. Nedstrøms fossen går elven over i et brattere parti preget av bratte og skogkledde dalsider. Etter hvert som elven nærmer seg Hamar og omkringliggende bebyggelse, flater terrenget ut langs elvebreddene, før elven til slutt når sitt utløp i Mjøsa.

En fjerning av magasinet vil endre landskapet vesentlig ved damstedet. Innsjøen vil i stor grad erstattes med et åpent elvelandskap, som på sikt vil gjengros. Det forventes ikke at en nedleggelse av vassdragsanlegget vil påvirke det øvrige landskapet langs vassdraget, utover damstedet og innsjøen oppstrøms.

Brukerinteresser

Grunneier på stedet er Vang Almenning, som er en bygdeallmenning med geskjefter innen skogsdrift, fjelltak, salg av jakt, fiske, hyttefelt og tilrettelegging for friluftsliv i området. Nybusjøen er et kultivert magasin, og Vang Jakt- og fiskeforening setter årlig ut cirka 300 settefisk i sjøen. Innsjøen er et populært fiskevann, både sommer og vinter.

Ellers er innsjøen et aktivt benyttet friluftslivsområde. Vang JFF forvalter en hytte med båt like ved sjøen, som er tilgjengelig for allmenn bruk. Videre er det en rekke private hytter/fritidsboliger og på østsiden av Nybusjøen, som også vil bli berørt.

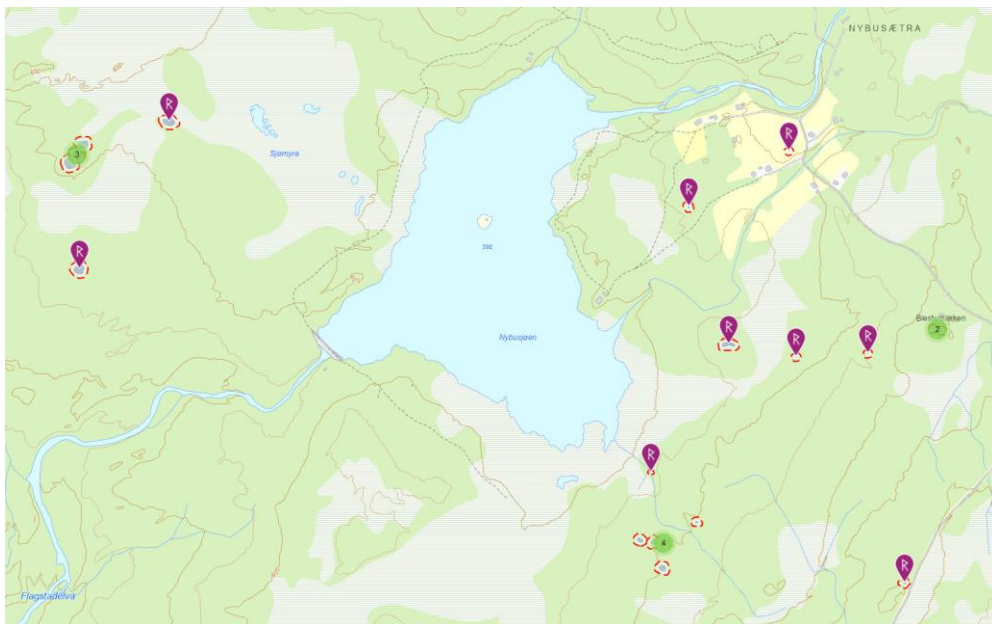
Området benyttes som beiteområdet for Løten og Vang beitelag, som har storfe og småfe. Det er ikke en del av et beiteområde for tamrein.

På vinterstid er Hedmarksvidda et populært skiområde med et løypenett på over 300 kilometer. Det går også en egen hundekjøreløype som passerer Nybusjøen.

Totalt sett vil fjerning av dammen ha en negativ effekt på brukerinteresser i området.

Kulturminner

Damanlegget er ikke definert som et verneverdig eller fredet kulturminne. Det er utført et kulturminnesøk på kulturminnesok.no. Under er et utklipp av kartet ved Nybusjøen:



Området rundt magasinet inneholder en rekke funn av jernvinning- og kullframstillingsanlegg fra jernalder/middelalderen. Ingen av disse vil riktignok påvirkes direkte av nedleggelse av dammen. Ut over dette er det ikke kjennskap til andre kulturminner i området.

Anleggsveien til damstedet vil tilpasses slik at det går klar av registrerte kulturminner.

Skred

Området rundt magasinet er veldig flatt, og skredfaren vurderes generelt som svært liten. Området ligger heller ikke i aktsomhetsområde for skred ifølge NVE Atlas.

Offentlige planer og nasjonale føringer

Vassdraget er ikke vernet som en del av verneplanen, og er heller ikke en del av nasjonale laksevassdrag eller et INON-område. Det ligger riktignok INON-områder i noen kilometers avstand fra magasinet.

Begge veialternativene som er foreslått vil medføre bortfall av lite inngrepsfritt område (INON-sone 2: 1 km fra infrastruktur), se grønt felt i bildet nedenfor:



Nybusjøen ligger i nærheten av, men ikke i en hensynsone for friluftsliv (H530). Området ligger heller ikke en bevaringssone for naturmiljø (H560).

I henhold til kommuneplanens arealdel 2018-2030 for Hamar kommune så er området en del av et LNF-område, hvor naturvern dominerer. Nybusjøen er videre i kommunedelplanen for Vang Almenning angitt som «Vannareal for alment friluftsliv».

Flom

Kommunens rådgiver har vurdert at fjerning av Nybusjøen ikke vil påvirke flomdempingen i Flagstadelva i betydelig grad, sammenlignet med dagens situasjon. Dette vil heller ikke ha effekt på flomdempingen av en eventuell bruddbølge fra Kveåsdammen.

Eierforhold

Hamar kommune er ikke grunneier i området. Gjennomføring av tiltaket krever avtale med grunneier. Om minnelig avtale ikke kan oppnås, må nødvendig grunn eventuelt eksproprieres.

Vedlegg

- Vedlegg 1: Oversiktskart (1:50 000)
- Vedlegg 2: Detaljert kart over vassdragsanlegget (1:5000).
- Vedlegg 3: Foto av eksisterende vassdragsanlegg og berørt vassdragsstrekning
- Vedlegg 4: Magasinkart
- Vedlegg 5: KU-rapport naturmangfold utarbeidet av NaturRestaurering AS